

Specifické cíle

Výuka cizím jazykům na základní škole vytváří předpoklady pro budoucí zapojení žáků do vzájemné komunikace mezi národy v rámci Evropy i světa, připravuje je jak k praktickému užívání jazyka, tak k objevování a chápání skutečností, které se nacházejí i mimo oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem.

Vyučovací činnost učitele by měla vytvářet podmínky k tomu, aby se u žáků postupně rozvíjela schopnost chápat a správně interpretovat slyšené i čtené cizojazyčné texty a přiměřeně na ně reagovat, schopnost vést rozhovor i souvisle hovořit v rámci nejběžnějších situací každodenního života, a to jazykově správně a z hlediska výslovnosti co nejbližší normě, schopnost písemně zformulovat nejběžnější typy sdělení s respektováním základních pravopisných pravidel, se žáci seznamovali se základními poznatky z reálií zemí příslušné jazykové oblasti, s nejběžnějšími zvyky a sociálními konvencemi, si žáci osvojovali učební postupy potřebné k efektivnímu studiu cizích jazyků, žáci měli příležitost zvyšovat celkovou úroveň svého vyjadřování i vzájemného chování a současně rozvíjet intelektuální, etickou, emocionální a estetickou složku osobnosti, si rozšiřovali všeobecný kulturní obzor, který je předpokladem k formování postojů vedoucích k vytváření porozumění mezi národy, k pěstování vzájemné tolerance a respektu, k úctě ke kulturním hodnotám jiných národů.

Přístupy k obsahu a organizaci výuky

Výuku cizího jazyka na základní škole lze rozčlenit do tří dvouletých vzájemně propojených etap.

1. etapa (4. a 5. ročník) tvoří úvod do cizojazyčného vzdělávání. Jde především o probuzení zájmu o studium cizího jazyka a vytváření pozitivního vztahu k tomuto předmětu. Pozornost se soustřeďuje na osvojení zvukové podoby příslušného jazyka, zvládnutí vztahů mezi jeho zvukovou a grafickou stránkou na podkladě rozvíjení základů řečových dovedností, dále na první seznámení s některými typickými jevy života a kultury zemí příslušné jazykové oblasti.

Žáci se učí jednoduše a přirozeně reagovat v nejběžnějších situacích každodenního života přiměřených jejich věku. Dovednosti porozumět vyslechnutému sdělení a ústně se vyjadřovat jsou nadřazeny dovednostem číst a písemně se vyjadřovat; k těmto dvěma grafickým dovednostem se přistupuje teprve až po důkladném audioorálním procvičení jazykových jevů. Výklad prvků gramatického systému je omezen na nezbytné minimum, slovní zásoba je volena především na základě frekvence a zájmu dětí tohoto věku.

Metody a formy práce jsou založeny na pozorování, poslechu, imitaci, tvořivých činnostech a hře. Výuka je výrazně propojena nejen s mateřským jazykem, ale též s hudební, pohybovou, výtvarnou a dramatickou výchovou, z nichž přebírá některé techniky a obohacuje je novými prvky (viz např. hraní rolí, dramatické improvizace ap.), využívá se nahrávek, říkanek, básniček, písniček aj. textů v interpretaci rodilých mluvčích. Vyučující rozvíjí představitelství dětí, podněcuje a oceňuje jejich aktivitu a invenci, jejich tvůrčí přístup k činnosti.

Ve **2. etapě** (6. a 7. ročník) jde již více o osvojování cizího jazyka jako prostředku dorozumívání a prostředku získávání dalších poznatků. Pozornost se věnuje rozvoji všech řečových dovedností, čtení a písemné vyjadřování nabývá postupně na významu. Žáci si začínají uvědomovat odlišnosti struktur studovaného cizího jazyka a mateřského jazyka.

Spolu s uplatňováním metod a forem práce z předchozí etapy, se zavádějí i takové, které vyžadují uvědomělý přístup k osvojování gramatického a lexikálního učiva a samostatnou práci žáků.

Ve **3. etapě** (8. a 9. ročník) se výuka soustřeďuje na komplexní rozvoj řečových dovedností, přičemž se na rozvoj čtení s porozuměním a písemné vyjadřování klade ještě větší důraz než v předchozí etapě. Stále více se pracuje i s autentickými materiály různého druhu (zvukovými i tištěnými), uplatňuje se snaha využívat informací z cizojazyčných zdrojů pro obohacení výuky některých předmětů, dochází tak k výraznějšímu propojení jak s mateřským jazykem, tak s dalšími humanitními i přírodovědnými předměty. Ve stále větším rozsahu se žáci seznamují s reáliemi dané jazykové oblasti včetně příslušných sociokulturních aspektů.

S rozšiřováním rozsahu osvojovaného učiva a se zvyšováním celkové intelektuální úrovně žáků se dále obohacují zavedené metody a formy práce, více se uplatňuje logičnost a tvořivá samostatná práce žáků. Soustavná pozornost se věnuje osvojování účinných studijních dovedností a návyků, včetně uplatňování autokorekce a způsobů skupinové práce (např. zpracování různých jednoduchých projektů).

V posledním roce výuky dochází i k logickému utřídění učiva všech šesti let.

4. a 5. ročník

(1. etapa)

Učivo

základní pravidla výslovnosti, přízvuk, vázání, rytmus, větná melodie

slovní zásoba (přibližně 500 - 700 lexikálních jednotek produktivně) z tematických okruhů: já a moje rodina, domov, škola, město, denní a týdenní program, příroda, styky s přáteli, země příslušné jazykové oblasti a ČR - a situací: pozdravy, představení, seznámení, poděkování, prosba, omluva, blahopřání, vyjádření souhlasu, nesouhlasu, radosti, lítosti, poskytování základních místních, časových aj. informací, domluva setkání, nákupy různého zboží ap.

základní podoba vět oznamovacích, tázacích, rozkazovacích, konstrukce sloužící k vyjádření záporu, základních časových a prostorových vztahů

pravopis produktivně osvojených slov a tvarů, základní poznatky o psaní velkých písmen, o dělení slov a o interpunkci

základní geografické údaje týkající se nejvýznamnějších zemí příslušné jazykové oblasti, známá města, některé kulturní památky, různé zajímavosti ze života dětí, odlišné zvyky ap.

poslouchat s porozuměním běžné pokyny a jednoduchý souvislý projev vyučujícího, poslouchat reprodukováný projev (v přirozeném tempu i s několika neznámými výrazy snadno pochopitelnými z kontextu nebo situace)

číst nahlas plynule a foneticky správně jednoduché audioorálně připravené texty, číst potichu jednoduché texty obsahující převážně známé jazykové prostředky, vybrat z jednoduchého textu základní informace, při četbě používat abecední slovník učebnice

reprodukovat a obměňovat pamětně osvojené mikrodialogy, formulovat otázky a odpovídat na ně, vyžádat si a podat jednoduchou informaci, reagovat ve vymezených situacích a vést jednoduchý dialog v rámci vymezených tematických okruhů, recitovat z paměti několik říkanek, básniček a reprodukovat je se správnou výslovností, popř. zazpívat několik písní písemně obměňovat krátké probrané texty, formulovat jednoduché otázky a odpovídat na ně, po audioorální přípravě sestavit jednoduché sdělení (pozdrav, vzkaz, blahopřání, krátký dopis).

Co by měl žák umět

V rozsahu produktivně osvojených jazykových prostředků porozumět krátkému vyslechnutému sdělení, jednoduše se ústně vyjadřovat, zvládnout základy techniky čtení a psaní.

6. - 9. ročník

(2. a 3. etapa)

Učivo

pravidla výslovnosti, upevňování správných výslovnostních návyků, průběžná korekce zjištěných nedostatků

slovní zásoba (přibližně dalších 1000 lexikálních jednotek produktivně) z prohlubujících se tematických okruhů z 1. etapy, z nových tematických okruhů: cestování a turistika, sport, technika, oblékání, péče o zdraví, o životní prostředí, péče o potřebné (děti, postižené, staré lidi) vzdělávání a kulturní život u nás a v zemi studovaného jazyka;

s vazbou na některá témata zeměpisu, dějepisu, občanské výchovy se dotknout styků naší země s evropskými státy a se zeměmi jiných svět dílů (účast na výstavách, festivalech, sportovních soutěžích apod.),

závažných celosvětových problémů (nebezpečí drog, rasová, národnostní a názorová nesnášenlivost apod.); a situací: např. překvapení, pochybnost, naděje, návrh, doporučení, návštěva v rodině, návštěva u lékaře, telefonování, fax, nákup dalších druhů zboží, jízdenek, letenek, vstupenek, podání dopisu, telegramu, balík aj., receptivně další slovní zásoba v souvislosti s poslechem a čtením, mnohoznačnost a spojitelnost slov, synonyma, antonyma, homonyma, slova mezinárodně užívaná

mluvnické učivo ze skladby a tvarosloví podle rozpisu učiva pro jednotlivé cizí jazyky (viz příloha)

pravopis dalších produktivně osvojených slov, pravopisné změny, k nimž dochází při tvoření mluvnických tvarů (skloňování, časování, stupňování) základní pravidla interpunkce, psaní velkých písmen a dělení slov

další geografické údaje ze země studovaného jazyka, navštěvovaná místa, města, oblasti, zvyklosti, každodenní život, základní srovnání v oblasti školství, trávení volného času, bydlení, významné aktuální informace z kulturní a společenské oblasti, seznámení s několika významnými představiteli umění, vědy, politiky ap.

poslouchat s porozuměním souvislé projevy učitele, monologické i dialogické projevy rodilých mluvčích přímé i reprodukované ze zvukového záznamu nebo videozáznamu (s několika neznámými výrazy snadno pochopitelnými z kontextu, příp. na základě elementárních znalostí o tvoření slov)

číst tiše i nahlas různorodé učebnicové texty adaptované, neadaptované texty (např. návody, prospekty, inzeráty), včetně textů uměleckých a naučných, vyhledávat v textu odpovědi na otázky, uplatňovat logický odhad neznámých výrazů, při četbě používat překladový a výkladový slovník a další informativní literaturu (mluvnické příručky, encyklopedie ap.)

pohotově, přirozeně a jazykově správně reagovat v dialogických situacích každodenního života, samostatně vést jednoduchý dialog, vyjadřovat vlastní názor, sdělit základní informace či hlavní myšlenky z krátkého vyslechnutého nebo přečteného textu, reprodukovat vyslechnutý nebo přečtený text, souvisle pohovořit na známá témata, včetně témat z oblasti reálií cizích i našich, dokončit započaté souvislé vyprávění, recitovat z paměti několik básní, příp. úryvků z prózy, popř. znát několik písní,

písemně zachytit hlavní myšlenky ze snadného vyslechnutého projevu nebo přečteného textu, písemně vyjádřit vlastní myšlenky ve formě krátkého dopisu či jiného sdělení (odpověď na dopis, pozdrav, pozvánka, telegram, informační letáček apod.), vyplnit jednoduchý formulář, používat slovník, mluvnické a jiné příručky

Co by měl žák umět

rozumět přiměřeným projevům našich i rodilých mluvčích, a to přímým i reprodukováním, pohotově se vyjadřovat v běžných každodenních situacích, stručně vyjádřit svůj vlastní názor ústně i písemně, využívat četby k získání nových poznatků pracovat se slovníky a dalšími příručkami, znát nejdůležitější informace o zemích studovaného jazyka.

Rozpis mluvnického učiva pro jednotlivé jazyky

Německý jazyk

1. etapa (4. a 5. roč.)

Mluvnice

Skladba

jednoduchá věta oznamovací, tázací, rozkazovací, rámcová konstrukce slovosled v těchto větách vyjadřování záporu včetně kein

Tvarosloví

Podstatná jména

používání členu určitého a neurčitého

1. , 3. a 4. pád č. jedn. a množ. - zpočátku převážně lexikálně

Přídavná jména

v přísudku

skloňování a stupňování pouze lexikálně podle komunikativních potřeb

Zájmena

osobní, přivlastňovací, záporná

dtto - skloňování kromě 2. pádu

tázací W - např. zájmena wer, was

Číslovky

základní do tisíce

řadové (lexikálně podle komunikativních potřeb)

datum

Slovesa

časování: pravidelná slovesa, pomocná, způsobová a nejužívanější, nejfrekventovanější nepravidelná slovesa a slovesa s předponami odlučitelnými

zvrtná slovesa pouze lexikálně

oznamovací způsob: přítomný čas

rozkazovací způsob

vazba ich möchte

vyjádření budoucnosti tvarem přítomného času

Příslovce
obdobně jako u přídavných jmen
tázací W - příslovce wo, wann, wie, warum, wieviel
Předložky
nejfrekventovanější se 4. a 3. pádem, splývání se členem
Spojky
frekventované souřadící spojky
Citoslovce
lexikálně (wau, miau, muh, pfui, nanu ...)

2. a 3. etapa (6. - 9. roč.)

Mluvnice

Skladba

slovosled věty vedlejší
vazba es gibt
vyjadřování záporu nicht mehr, kein mehr
infinitiv prostý a závislý
věty s neurčitým zájmenem man

Tvarosloví

Podstatná jména
v návaznosti na 1. etapu též 2. pád č. jedn., mn.
množné číslo - prohloubení a systematizace
skloňování vlastních jmen
vyjadřování českých pádů skloňováním, předložkami a skládáním, přivlastňovací pád
zpodstatnělá přídavná jména

Přídavná jména
skloňování po členu určitém a neurčitém
stupňování pravidelné a nepravidelné
přídavná jména zeměpisná

Zájmena
frekventovaná tázací, ukazovací, neurčitá a vztažná
skloňování nejpoužívanějších zájmen

Číslovky
skloňování řadových číslovek
zlomky, desetinná čísla

Slovesa
další nepravidelná slovesa
préteritum pravidelných, nepravidelných sloves a sloves způsobových
použití slovesa werden k vyjádření budoucnosti, změny stavu a použití jako významového
slovesa
vyjádření trpného rodu (věty s man a opisné pasívum)
slovesné vazby
konjunktiv préterita sloves sein, haben a způsobových
würde + infinitiv
zvratná slovesa
další slovesa s odlučitelnými předponami
Příslovce

stupňování

zájmenná příslovce

Předložky

další předložky se 3. , se 4. , se 3. a 4. pádem

splývání se členem

předložky s 2. pádem receptivně

Spojky

frekventované souřadící a podřadící